

1954

1954. január 7.

A Magyar Kultúrtnács titkárságának ülésén az 1954. évi könyvkiadói terv összeállítására bizottságot alakítottak, amelynek tagjai: Herceg János, Szűcs Vilmos, Gál László, Kollin József, Kvazimodo Braun István, Engl János, Szeli István, Major Nándor.¹ > 1954. január 13.; > 1954. január 25.; > 1954. január 27.

Az Újvidéki Rádióban Saffer Pál ismertette azt a vitát, amelyet Rudi Supeknek, a *Pogledi* című zágrábi folyóirat főszerkesztőjének a cikke idézett elő, és amely éppen a vitát hiányolta a kulturális életben. Ennek okát abban jelölte meg, hogy „a kultúrmunkásokat szabad véleménynyilvánítástól a kultúréletben megnyilvánuló bizonyos monopolisztikus és bürokratikus jelenségek tartják vissza. Supek egészen világosan és félreérthetetlenül arra céloz, hogy kultúréletünkben egészen mindennapivá vált az a jelenség, hogy egyes kultúrmunkások vagy azoknak csoportja, ellenőrzése alatt tartja a megjelenési lehetőségeket, egyes sajtószerveket és könyvkiadó vállalatokat, vagy pedig mint egyes esetekben a képzőművészet terén egy és ugyanazon személyek szerepelnek mint »termelő« művészek és mint a vásárló képviselői. Ennek eredményeként azután az is megtörténik, hogy az illető kultúrmunkások vagy csoportok visszaélnék a helyzet adta hatalmukkal, és akár a körülmények inercijája folytán, akár pedig – ha arra szükség van – kifejezett drasztikus erkölcsi nyomással lehetetlenné teszik a szabad véleménynyilvánítást a művészet kérdéseiről – különösen akkor, ha az a vélemény rájuk nézve nem kedvező, vagy pedig veszélyt jelent jól kiépített és bedolgozott bürokratikus hierarchiájukra. [...] Amennyiben ez nem elegendő, akkor ezek az emberek nem riadnak vissza a legdrasztikusabb leszámolástól sem, amelybe az erkölcsi megbélyegzésen kívül beletartozik a politikai denunciació is. [...] Cikkében Supek meglehetősen nyíltan kimondja, hogy ezt a bürokrata gyakorlatot elsősorban Miroslav Krleža

és Sinkó Ervin, valamint a köréjük csoportosuló kultúrmunkások tartják fenn. [...] Grga Gamulin tanár cikkében támogatva Rudi Supeket és állításait arról ír, hogy az egyes zágrábi körökben már néhány éve valóságos hisztéria támad, valahányszor megemlítik a privilégiumokat az akadémián, a képvásárlásokat vagy a mesteri műtermeket. Felveti a kérdést, hogy a mesteri műtermek büdzséjét miért nem hozzák nyilvánosságra. Szerinte igen sokan elcsodálkoznának azon az abszurd helyzeten, amelyben művészi történelmünk folyik. [...] A vita természetesen tovább folyik, és mint kultúrkörökben hazánkszerte, nálunk is élénk érdeklődést váltott ki. A Supek-féle cikkben és az utána következő vitázók cikkeiben felvetett problémák többé-kevésbé nálunk is fennállnak. Nem lehet például erről a cikkről és ezekről a problémákról szólva szem elől téveszteni azt, hogy bár a vajdasági magyarok kultúréletében is számos megvitatásra és megoldásra váró probléma van, kultúrmunkásaink mégis igen gyéren, alig-alig szólnak hozzá ezekhez a kérdésekhez. [...] Reméljük, hogy a zágrábi vitázó kedv friss levegőjét hamarosan nálunk is köszönhetjük” – fűzte hozzá ismertetőjéhez Saffer.

1. --: Könyvvita és a jubiláló *Hid* a kultúrtnács titkársága előtt. MSZ, 1954. január 9. 2.

1954. január 13.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban közölte, hogy „Január második felében (> 1954. január 25.) rendezik meg a Magyar Kultúrtnács plénumának nyilvános vitáját az új könyvkiadási tervről. Az újságban, rádióban hiába szólították fel a könyvbarátokat, kultúrmunkásokat, hogy szóljanak hozzá a közzétett tervhez és mondják el véleményüket. [...] A Kultúrtnács titkársága legutóbbi ülésén (> 1954. január 7.) egy bizottságot alakított és feladatául tette, hogy a vitát előkészítse, a vita eredményeiről gondoskodjék. A bizottság hétfőn össze is ült. Kollin Józsefet választotta elnökéül, és már ezen az első ülésén pontról pontra, könyvről könyvre végigment

a terven. A bizottság végül is azt határozta, hogy Suboticán [Szabadka], Zentán, Topolyán, Zomborban, Becsén, és esetleg Eszéken és Zrenjaninban [Nagybecskerek] is összehívja a magyar tanügyi és kultúrmunkásokat, hogy szóljanak hozzá a tervhez”.

1954. január 16–17.

A JKP KB III. (rendkívüli) plénuma Milovan Đilast, a Végrehajtó Bizottság addigi tagját leváltotta minden tisztségéről és a pártból való kizárás előtti figyelmeztetésben részesítette a sajtóban megjelentetett cikkei miatt, amelyekben bürokratikus kasztosodással vádolta a pártot és vezetőit. A vitában Kardelj kijelentette: néhány héttel korábban Đilas azt mondta neki, Tito a bürokratizmust védi, Kardelj és Ranković ugyan ezt gondolja Titóról, de opportunizmusból nem szállnak vitába vele, az országban már kialakulóban van a „szocialista baloldal” és nem zárható ki két szocialista párt létezése.¹ Ezt követően Đilas kilépett a pártból és írásait Nyugaton publikálta, amiért 1955-ben feltételesan elítélték, de miután 1956-ban bírálta Jugoszlávia magatartását Magyarország szovjet megszállása ügyében, háromévi szigorított fegyházát kapott. Ezt 1957-ben *Új osztály* című könyvének USA-beli megjelenése után kilenc évre emelték, 1962-ben pedig ismét elítélték 13 évre. 1966 végén engedték szabadon. 1995-ben hunyt el Belgrádban.

1. Petranović, Zečević, 1048–1062.

1954. január 19.

Dr. Czimmer Anna a *Dolgozó*kban *Hullámok a Híd körül* című írásában kifogásolta, hogy a *Híd* szerkesztősége „túlságosan alacsony esztétikai kívánalmakat támaszt íróinkkal szemben”, és hogy hajlamos minden szempontot alárendelni az ideológiaiainak. A leghevesebb reakciókat az a megjegyzése váltotta ki, amely szerint „A *Híd*ban tendencia mutatkozott olyan novella- és regényrészletek közlésére, amelyeknek szereplői nem magyarok, hanem többnyire szerbek. Ezt

fonák jelenségnek tartom”. A *7 Nap*ban Csépe Imre és Majtényi Mihály, az Újvidéki Rádióban Saffer Pál bírálta.¹

1. ÚR, 1954. február 4.

1954. január 20.

Az Újvidéki Rádió a Könyvbarátok Köre újabb alosztályainak megalakulásáról tudósított: „Horgoson Blazsanik Ernő tanító vállalta magára a Könyvbarátok Köre ügyeinek intézését, Jermenovcin [Ürményháza] Fehér Lajos tanító végzi ezt nagy lelkesedéssel, Csókán Engi László tanár a központja a mozgalomnak, Szajánban Homola Ferenc intézi az ügyeket.”

1954. január 21.

Az Újvidéki Rádió ismertette a Szirmai Károly és a *Híd* szerkesztősége között kialakult vitát (dokumentumait a *Híd* 1953. decemberi száma közölte) megjegyezve: „Nem bocsátkoznánk e tény tárgyalásába, ha az ilyesmi most fordult volna először elő. Élénken él azonban emlékezetünkben az áldatlan vita, amely Laták István elbeszéléskötete körül folyt, és amelynek során egyesek, de különösen maga az író olyan hangot ütött meg, amelynek semmi keresnivalója egy irodalmi vitában és egyáltalában kultúremlékek között folyó eszmecsereben.”

1954. január 22.

A nagybecskereki Népszínház bemutatta Csepreghy *Sárga csikó* című énekes, zenés népszínművét. A darabot Gyapjas János rendezte. A főszerepeket Babinszki István és Gyapjas Mária alakította. A díszleteket Vinárics József tervezte.

> 1953. szeptember 1.

1954. január 25.

A Magyar Kultúrtaács plénuma megvitatta az új könyvkiadási tervet (> 1954. január 7.; > 1954. január 13.; > 1954. január 27.; > 1954. február 3.) és körlevéllel (> 1954. február 10.) fordult a „magyar és vgyes” kultúregyesületek-

hez és könyvtárakhoz a Könyvbarátok Köre alosztályainak megalakítása céljából, mert a jövőben „az évi könyvkiadási terveket a Könyvbarátok Körében kell megvitatni és nem a Tanács napirendjére tűzni”. Az ülésen az is elhangzott, hogy „a könyvkiadó vállalat és a Novi Sad-i rádióállomás magyar szerkesztőségének közös vállalkozásaként tartományi rádióadónk már tíz hónapja rendszeresen sugározza a *Könyvbarátok negyedórája* című műsort”.¹

1. *Hid*, 1954. 2. 111–112.

1954. január 27.

Az Újvidéki Rádióban Saffer Pál, beszámolva a könyvkiadási tervről a Magyar Kultúratanács plénumán > **1954. január 25-én** folytatott vitáról, megjegyezte: „Talán legjelentősebb Rehák Lászlónak az a megállapítása, hogy a könyvbarátok mozgalma a legjobb bizonyítéka annak, hogy könyvkiadásunk valóban létező szükségletet elégít ki. Más szóval a könyvek azért készülnek, hogy elolvassák őket, és valóban van olvasó, aki keresi, vásárolja az itt megjelent könyveket, sőt talán még nem is elég neki az, ami megjelent, noha 1952 végéig – a felszabadulás óta – 554 magyar könyv jelent meg nálunk Vajdaságban. Tavaly 80 újabb könyv került az olvasó elé, és így a kiadott könyvek száma jókora könyvtárra terebélyesedett, 600-nál több könyv jelent meg két és fél milliónál is több példányszámban. Eladásban van 40 tankönyv és 200 más könyv, tehát van már meglehetősen nagy választék is, ha a 600-ból a többi már el is fogyott.”

1954. január 30.

A magyar és a jugoszláv kormány képviselői Szabadkán egyezményt írtak alá a határjelek felújításáról. A trianoni békeszerződés értelmében kijelölt határmegállapító bizottság által elhelyezett határjelek helyreállításának munkálatai 1956. augusztus 16-án fejeződtek be.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-18-1956.; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956.

1954. január 31.

„A nemzeti hibák és tévedések leküzdéséért küzdeni kell, de a történelem, a múlt, melyben – a szocialista Jugoszláviáért – annyi magyar is életét áldozta, a jelen, mely közösen küzdelmes, közösen diadalmas és közösen szép, a történelem fogja megteremteni a törhetetlen jugoszláviai magyarság végleges fiziognómiáját, melynek zászlaján az ubi patria ibi bene gondolata csillog” – fejegette a *7 Nap* glosszairója.

1954. február 3.

Újvidéki Rádió, *Könyvbarátok negyedórája*: „Az 1954-es kiadási terv nagyjából végleges alakot öltött a Magyar Kultúratanács legutóbbi plenáris ülésén. De ugyanezen az ülésen egy bizottságot is kiküldtek, hogy a határozatok szellemében egy és más módosítást eszközöljön a terven. Hétfőn ez a bizottság is összeült Kollin József elnökletével. [...] Ki is mondta a bizottság nyomban, hogy a jugoszláv irodalom sorozatában csak Andrić *Kisasszony* és Čopić *Földindulás* című regénye marad. A harmadik művet, egy mai horvát író regényét egyelőre törlik, és az erre szánt 700 000 dinárt a tankönyvekre fordítják.” > **1954. január 25.**

1954. február 4.

Saffer Pál *Vita a végtelen vitákról* címmel az Újvidéki Rádióban megjegyezte: „Az utóbbi évek folyamán nálunk egészen megszokott dologgá, valósággal vajdasági magyar kultúrintézménnyé vált az úgynevezett *Hid*-vita. Alapjában véve ezen nem is volna mit kifogásolni, hiszen egy irodalmi folyóirat szerkesztése és tartalma körül mindig lehetnek és kell, hogy legyenek vitás kérdések. Kifogásolható talán csak az, hogy mind-ezek a viták együttvéve és alapján véve igen csekély eredménnyel jártak úgy a vitázó, mint a vitatott folyóirat szempontjából. A vitázók ugyanis a viták után nemigen lettek okosabbak az irányban, hogy hát milyennek is kellene lennie a *Hid*nak, a folyóirat példányszáma pedig,

fittyet hányva minden vitának és határozatnak, továbbra is konokul alacsony maradt.”

1954. február 8.

Belovai Mihály a Magyar Kultúrtaács nevében válaszolt a pancsovai Petőfi Sándor MKE megkeresésére, hogy a Kultúrtaácsnak nincs meg a *Sárga rózsza* dalainak partitúrája, és azokat kérjék Vitkai Gyula énektanártól.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 58.

1954. február 10.

Elhagyta a nyomdát a *Híd* 1. (januári) száma. Tartalom: Gál László: *Levél a Hídhoz*; Csépe Imre: *Négy vers az Emlékkövek című ciklusból*; Majtényi Mihály: *Kapitány úr Kecán*; Fehér Ferenc: *Három vers*; Jacques Confino: *Kezek*; Miroslav Antić: *Poéma*; Jacques Prévert: *Három vers*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (6.); Dér Zoltán: *Két vers*; Burány Nándor: *Két vers*; Edvard Kardelj: *A nemzeti kérdéstről*; Szirmai Károly: *Hozzászólás dr. Czimmer Anna cikkéhez*; Bori Imre: *A kísértetek nem halnak éhen*; Majtényi Mihály: *Fiatalok*; Lévy Endre: *Beszögezett ablakok*; Lévy Endre: *Krleža drámája magyarul*; Bálint István: *Debreczeni József Az első féldió című könyvéről*; (L.): *Lapszemle*. Képek: Hangya András, B. Szabó György, Ivanyos Sándor.

A Vajdasági Magyar Kultúrtaács kiadványaként megjelenő, megváltozott formátumú, igényesebb kivitelezésű folyóirat e számától Gál László publicisztikai sorozatot indított *Levél a Hídhoz* címmel. Első levelében azt rója fel, hogy a *Híd* négy hónap alatt mindössze hét könyvet ismertetett, és ezek közül négy nem jelent meg magyar nyelven, és „ez a szegényes statisztika gazdagon bizonyítja elsősorban azt, hogy a *Híd* munkatársi táborának valójában csak egy komoly olvasója van, és ez Bori Imre, aki négy hónap alatt bebizonyíthatóan legalább öt könyvet elolvasott”.

E számban jelent meg Edvard Kardelj *A nemzeti kérdéstről* című (1938-ban írt) tanulmányának 2. része is, amely kifejtette: „A nyelv elnyomása és az elnemzetietlenítés elválaszthatatlanul össze van kapcsolva a gazdasági elnyomással és az uralkodó nemzet kapitalista csúcsainak általános imperialista céljaival.”

A folyóirat mellékleteként megjelenő *Műkedvelő Színpad* közölte, hogy a Magyar Kultúrtaács hattagú bizottságot választott a melléklet szerkesztésére, amelynek „elnöke Kapocs Antal újvidéki kultúrmunkás, tagjai pedig Vajdaság különböző falvaiból és városaiból kerültek be: Hirsler Ferenc Verbászról, Nacsza Gábor Mileticsről, Nothof Károly Zentáról, Oláh Béla Kishegyesről és Sovén Károly Kikindáról”.

Az Újvidéki Rádió közölte a Magyar Kultúrtaács körlevelét: „Elérkezett az idő, hogy a Könyvbarátok Köre szervezeti mozgalommá váljék és a szervezkedés meggyorsítása érdekében a Magyar Kultúrtaács titkársága a következő körlevelet intézte minden magyar és vegyes kultúregyesülethez, önálló könyvtárhoz és a Dolgozó Nép Szocialista Szövetségének kultúrtaácsbizottságaihoz: A vajdasági Magyar Kultúrtaács ez évi január hó 25-én megtartott plenáris ülésen – amelynek első napirendi pontjaként megvitatta az 1954. évi könyvkiadási tervet – elhatározta, hogy felhívással fordul a magyar és vegyes kultúregyesületekhez a könyvbarátok alosztályának megalakítása céljából. A plénum határozata alapján adja ki a kultúrtaács titkársága ezt a körlevelet. [...] A Könyvbarátok Köre igen életképes szervezetnek és ígéretes könyvterjesztő mozgalomnak bizonyult a megalapításától eltelt 16 hónap alatt. Taglétszáma állandóan növekszik, és hamarosan eléri a háromezretet. [...] A könyvkiadó hamarosan megindítja *A könyvbarát* című havi értesítőt, amelyet ingyenesen küld meg minden könyvbarátnak.”

1954. február 13.

Rehák László főszerkesztő a *Magyar Szó Házunk táján* rovatában kezdeményezte Herceg János *Változó világban* című, 1950-ben megjelent és a hivatalos zsdanovista irodalomkritika által bírált kötetének újraértékelését.

1954. február 17.

Az Újvidéki Rádióban Saffer Pál tájékoztatott, hogy „mozgalmi lap szerepében indul el az új folyóirat, amelynek címe *A Könyvbarát*. [...] A lap szerkesztésével a kiadóvállalat szerkesztősége Bodrits Istvánt bízta meg, és a szerkesztésben közreműködik nemcsak a kiadóvállalat szerkesztőségének minden tagja, hanem a jugoszláviai magyar irodalom minden jelentős személyisége is”.

1954. február 18.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „A *Magyar Szó* február 13-i számában a lap főszerkesztője, Rehák László Herceg János *Változó világban* című könyvével foglalkozik, amely 1950-ben jelent meg a Novi Sad-i Testvériség–egység vállalat kiadásában. [...] Herceg János könyve a maga idejében élénk vitát váltott ki az írók és a kultúrmunkások körében, és úgy hisszük, nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy ennek a vitának az eredménye a kultúrmunkások jó részénél nem volt elmarasztaló. [...] A nyomtatott vita tehát lehetett elmarasztaló és negatív, de az a tény, hogy e vélemények, valamint az akkor dúló, szolamirodalom elleni hajsza boszorkányégető máglyatüze ellenére is jelentek meg követői ennek a könyvnek, már magában óriási pozitívumot jelent. [...] A könyv sorsát és a róla alkotott véleményt közel sem látjuk olyan sötétnek és kilátástalannak, mint a *Magyar Szó* cikkírója, azért nem zárkozunk el az úgynevezett irodalmi perújrafelvételtől, amely azonkívül, hogy a Herceg Jánossal és könyvével szemben elkövetett eddigi esetleges hibákat és igazságtalanságokat kijavítaná, más pozitívumokat is eredményezhet, [...] legnagyobb

pozitívuma az lenne, hogyha végre valahára tisztáznánk a fogalmakat, különösen pedig az annyit vitatott, sőt mondhatjuk annyit szidott szolamirodalmat. [...] Az igaz, hogy általános jugoszláv síkon ez a vita, ha nem is dőlt el, de bizonyos tekintetben kézzelfogható szilárd irányt vett, és meghatározott következtetésekhez jutott. Ugyanakkor azonban úgy tartjuk, hogy vajdasági magyar irodalmi közvéleményünk és társadalmi életünk mégis mindezek ellenére sem tud megszabadulni az idők folyamán tévesnek nyilvánult axiómáktól és álláspontoktól. Ezek a téves felfogások a múltban egy meghatározott kör, egy meghatározott embercsoport vitájának eredményeként születtek, és csak ez a csoport döntheti meg őket egy konkrét kérdések körül mozgó újabb vita folyamán. Erre pedig a *Változó világban* című Herceg-könyv újbóli megvitatása kitűnő alkalomnak mutatkozik.”

1954. február 19.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „a szabadkai Népszínház, ahol a horvát és magyar dráma, valamint opera együtt dolgozik, 51 millió dinár dotációt kért a várostól. A város egész évi költségvetése mindössze 500 millió dinár. A szabadkai színház tehát a költségvetés 10 százalékát kéri, amit a város nem tud megadni. Így került sor a színház körüli vitára is. Egyesek úgy vélekednek, hogy a szabadkai opera egészen felesleges, mások azt tartják, hogy a Szabadkát környékező falvak is hozzá kellene, hogy járuljanak az opera fenntartásához, egy harmadik vélekedés szerint pedig egyesíteni kellene a subotica-i és Novi Sad-i operákat, és kötelezővé tenni nekik, hogy ne csak Novi Sadon, de Suboticán, Zrenjaninban és Zomborban is tartsanak előadásokat”.

1954. március 3.

Berei Andor államtitkár a Külügyminisztériumban kérette Dalibor Soldatić budapesti jugoszláv követet néhány időszerű kérdés megválaszolásá-

ra. A találkozó végén a követ Berei feljegyzése szerint „felvetette a Jugoszláviában lévő magyar és a Magyarországon lévő jugoszláv gyermekek kérdését aláhúзва, hogy ebben az ügyben ők Belgrádban jegyzéket adtak át a magyar követ-ségnek. Közöltem a követtel, hogy a jegyzéket megkaptuk, illetékes szerveink foglalkoznak az ügyel és rövidesen választ is fogunk adni. Megjegyeztem azonban, hogy a jugoszláv jegyzékből kitűnik, hogy nemcsak gyermekeket, hanem felnőtt személyeket is be akarnak foglalni a cserébe, ami személyes véleményem szerint aligha célszerű. A követ látszólag magáévá tette ezt az álláspontot”.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-00739-1-1955.

1954. március 15.

Faragó László levele¹ Sinkó Ervinnek: „Amikor kezembe veszem a nagyon jó szándékú *Hidat*, a néha ügyetlennek vagy nem mindig művészinek tűnő novellák és versek mögött óriási dolgot találok: a gyökeret. Ezeknek a magyaroknak gyökerük van, és az írásaiknak földszaguk a szónak ama értelmében, hogy érzésem szerint otthon vannak. Nekem pedig, ha rosszkedvem van, akkor azt mondom: »merde«, és az irodalmi mértékem a kifejezés szempontjából Mauriac vagy Camus. Ezt persze nem panaszképpen mondom, hiszen a franciáknak nagyon sok mindent köszönhetek, elsősorban (és főleg szellemi értelemben) az otthont, de ez körülbelül olyan, mintha adoptált, nem pedig valóságos gyermek lennék.”

1. Sinkó Ervin levelezése II., 64–66.

1954. március 21.

Belgrádban a Szerbiai Képzőművészek Egyesületének (ULUS) képtárában, a Terazijén megnyílt a Zentai Művésztelep tárlata, amely a fővárosban március 30-ig volt megtekinthető.¹

Újvidéken a meghívott 250 könyvbarát közül körülbelül negyven tag jelenlétében megal-

kult a József Attila kultúregyesület könyvbarát alosztálya.

1. Zentai művésztelep, 67.

1954. március 25.

A szabadkai Népszínház magyar drámaegyüttese bemutatta Tót Ede *Kintornás család* című darabját *Elhagyott szerető* címmel.

1954. március 27.

Bóna Júlia beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Régi probléma a műkedvelő színpadok műsorának kérdése Vajdaságban. Noha már évek óta megjelenik a *Műkedvelő Színpad*, amely feladata ellátni műkedvelőinket jó és technikailag megvalósítható darabokkal, ezenkívül legújabban a *Hid* mellékleteként megjelenik a műkedvelőknek szánt rész is, mégis darabhiányról beszélünk. [...] A vajdasági Magyar Kultúr tanács színügyi alosztálya ezért tűzte újra napirendre ezt a kérdést. A tegnapi tartott megbeszélésen részt vettek Laták István, a suboticei magyar dráma igazgatója, Gál László író, Varga István rendező, Majtényi Mihály író és Dimitrijevic Mara, a topolyai népszínház igazgatónöje. Az elmúlt hónapok folyamán összeírták a Novi Sad-i és suboticei köz- és magánkönyvtárakban található darabokat. [...] Várható, hogy a vajdasági magyar műkedvelők műsora egész rövid időn belül újra gazdagodik, hisz a Magyar Kultúr tanács a kiválókat darabokat sokszorosítja és megküldi a terepen dolgozó műkedvelőknek.”

1954. március 31.

Újvidéki Rádió, *Könyvbarátok negyedőrája*: „A vajdasági szkupstina a tartományi társadalmi terv tárgyalásakor a sok felmerülő kérdés között a kisebbségi, közte a magyar könyvkiadás segélyezését is rendezi. A szubvencionálást azonban egészen új alapokra helyezi, úgyhogy az Irodalmi Tanácsnak különleges szerep jut. Az Irodalmi Tanács eddig tanácsadó, ajánló szerv volt. [...] A jövőben a helyzet annyiban változik, hogy azt

az összeget, amellyel a közösség a magyar olvasó számára olcsóbbá teszi a könyvet, előre meghatározott könyvekre szavazzák meg és valószínű, hogy ha az irodalmi tanács hazai magyar írásokat kiadásra ajánl, egyben meghatározza azt az összeget is, amellyel elősegíti, hogy csökkenjék a könyvkiadás költsége. Az Irodalmi Tanács ezzel az eddiginél jóval nagyobb szerephez jut. Megkérdeztük B. Szabó Györgyöt, az Irodalmi Tanács elnökét, hogyan képzel el a Tanács jövődő működését. B. Szabó György azonban kijelentette, hogy egyelőre nincs még elképzelése sem az újabb feladatokról.”

1954. március

A *Híd* 2. számának tartalma: Gál László: *Levél a Hídhöz*; Ács Károly: *Virág helyett*; Galamb János: *Kis vers a tavaszról, Levélvárás*; Veljko Petrović: *Araka – az ötödik hadoszlopos*; Miroslav Slavko Mađer: *A dolgok beszélgetése*; Vlatko Pavletić: *Mindennapi a szerelemben*; Vesna Parun: *Álom*; Josip Pupačić: *Neked nem irtam, anyám*; Đuro Šnajder: *Korrektor*; Major Nándor: *Hajsza*; Kántor Oszkár: *Békesség*; Barácius Zoltán: *Tavaszzól álmodok*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye (7)*; Mirnics József: *Az első szerb felkelés*; Kovács András: *Az egyetemi hallgatók helyzetéről*; Majtényi Mihály: *Olvasás közben*; P. O.: *A Letopis körkérdésének visszhangja*; Dési Ábel: *Csömör és közöny*; (b): *Néhány szó Sáfvány Imre festészetéről*; Lévy Endre: *Mi van a színház körül?*; Szirmai Károly: *Herceg János, az elbeszélő*; (L.): *Lapszemle; A Vajdasági Magyar Kultúratanács felhívása a kultúregyesületekhez a könyvbarátok ügyében*. Képek: Sáfvány Imre. Melléklet: *Műkedvelő Színpad*, 1954. 2. (-list: *Stúdió-órák*; Garay Béla: *Színpadi maszkírózás*; Pero Budak: *Hóvihar*; Laták István: *Pályadíjnyertes színmű amatőr színpadon*; ch. f.: *Darabismertetés; A sűgő, a színész és a közönség*).

P. O. írta: „A magyar helyesírás sohasem volt könnyű, de most szinte azt tapasztaljuk, hogy még nehezebbé vált. Megesik, hogy bizonyos

esetekben tanácstalanul állunk, nem tudjuk mitévők legyünk. [...] Ezen csak úgy lehetne segíteni, ha egyszer minél szélesebb körben megvitatnánk ezeket a kérdéseket, és lerögzítenénk a mai állapotot. Ez nem lenne haszontalan munka, mert a nyelv fejlődésében ilyenre mindig szükség volt, de sokat könnyítenénk saját magunkon is. Ne várjuk mi odaátrol az Akadémia receptjeit, mert az nem a mienk, a saját szénánkat magunknak kell rendbe hoznunk. Nálunk más a fejlődés iránya.”

1954. április 1.

A zágrábi Horvát Nemzeti Színház bemutatta Sinkó Ervin *Strašna sreća* (Szörnyű szerencse) című drámáját.

1954. április 7.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „A művészet, irodalom, sőt maga a könyvkiadás további fejlődése terén is nagy jelentőségű a IV. teljes ülés, amelynek keretében a Jugoszlávai Kommunista Szövetségének Központi Vezetősége a szervezeti kérdésekkel összefüggésben megvitatta a legidősebb kultúrkérdéseket is. A vita és az ülésen hozott döntések lényegükben érvényesítik a Szövetség hatodik kongresszusának határozatait. Jugoszlávia kommunistái tovább folytatják a harcot a szocialista demokráciáért, és megtisztogatják a kultúréletet mindattól a kedvezőtlen jelenségtől és a zűrzavartól, amelyet a III. plenáris ülés előtti események támasztottak.”

1954. április 8.

Fehér Ferenc az Újvidéki Rádió folyóiratszelméjében megjegyezte: „Ha tekintetbe vesszük azt, hogy a *Híd* egészen a közelmúltig, sőt talán a mai napig is érzi egy széles munkatábor hiányát, akkor elfogadhatjuk minden további nélkül azt a bekövetkezett állapotot, hogy az új nevek előkutatása és következetes bemutatása néha folyóiratunk színvonalának rovására megy. Úgy tűnik azonban, hogy ez még mindig egészségsé-

sebb helyzet, mintha folyóiratunk egy zárt körű irodalmi csoport kisajátított területe lenne, ahova csak különleges belépőjeggyel lehetett bejutni alig 2-3 évvel ezelőtt.”

1954. április 10.

A topolyai Járási Magyar Népszínház bemutatta Fodor László *Helyet az ifjúságnak* című színművét Garay Béla rendezésében. A szereposztásban a régebbi színészek mellett szóhoz jutottak a színház újabb fiatal tagjai, így Visnyovszki Lajos és Pósa Rózsa is.

A zentai Stevan Sremac amatőr színház magyar együttese bemutatta a *Szegény Mavriér* című háromfelvonásos vígjátékot Nothof Károly rendezésében.

1954. április 12.

Megjelent a *Híd* 1954. évi 3. száma. Tartalom: Gál László: *Levél a Hídhöz*; Laták István: *A vég határán – kezdet*; Svéd versek (Ragnar Jändel, Arvid Mörne, Pär Lagerkvist, Harry Martinsson, Gustav Fröding); Arsen Diklić: *Hogyan esett János a folyóba?*; Mácsay István: *A költők sokszor összenéznek, Biztatás, Csak ez változatlan*; Saffer Pál: *A város meghódítása*; Urbán János: *Halászlány, Varjak a vertésben*; Deák András: *Sárga karszalag* (Részlet); Ernest Hemingway: *Tíz indián*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (8.); Sz. I.: *Ceruzasorok egy tanári noteszből*; Majtényi Mihály: *Zmajról, Mikszáthról és a zágrábi Operáról*; id. Stadler Aurél: *Írókról, könyvekről* (Külföldi lapszemle); ifj. Banka Lajos József: *Vivódás* (Vers); Szirmai Károly: *Herceg János: Papírhajó*; Herceg János: *Rapszodikus jegyzetek Jaša Ignjatović rapszodiáiról*; Jože Smolej: *A berlini értekezlet után*; (L.): *Lapszemle*; Bóna Júlia: *A Vajdasági múzeumok munkája*; Ács József: *Georges Rouault*; *Olvasóink a Hídről*; Nyíri Éva (Párizs), G. dr. Czimmer Anna, T. H. P., Papp Gábor. Képek: Georges Rouault, Ács József. Melléklet: *Műkedvelő Színpad*, 1954. 3. (-list-

Stúdió-órak; Műszaki tanácsadó; Pero Budak: *Hóvihar* 2.; (b. i.): *Kinek van igaza – Verbászon*).

1954. április 14.

Saffer Pál a Könyvbarátok Körének szervezési nehézségeit így foglalta össze: „Csantavéren már más baj volt. Akadna elég könyvbarát, hogy szervezkedjenek. Csakhogy a kultúrkörben azt mondják, nem érnek rá, a tanítók, tanárok annyira elfoglalt emberek, hogy nem jutnak hozzá, hogy még könyvbarát alosztályt is vezessenek. Itt alighanem fordítani kell majd a dolgon. A könyvbarátoknak kell tömörülniük és rávenniük a kultúregyesület vezetőit, hogy alakítsák meg a könyvbarátok helyi körét. [...] Feketicsen sok nehézségbe ütközött a szervezkedés. Egyelőre Bányai János iskolaigazgató mint elnök és Szilágyi Mária tanárnő mint megbízott vállalta, hogy összehozza a könyvbarátokat, és megszervezi a kultúregyesület alosztályát. [...] Olajos Mihály kultúrmunkáshoz, a mozgalom legalaposabb ismerőjéhez fordulunk azzal a kérdéssel: hogyan igyekeznek behatolni a gyári munkásság és a parasztság tömegei közé, hogy azok is magukénak tekintsék a könyv kultúrmozgalmát? Olajos: Kétségbevonhatatlan tény, hogy a Könyvbarátok Köre csak akkor válhat igazán tömegmozgalmommá, ha a gyári munkások, a mezőgazdasági birtokok és a falu dolgozói is magukénak fogadják a megmozdulást, és mind nagyobb számban beiratkoznak a körbe.”

1954. április 22.

Az Újvidéki Rádió *Kultúrmunkásaink a mikrofon előtt* című műsorában Fehér Ferenc interjút készített Farkas Nándorral, a Magyar Kultúr tanács elnökével abból az alkalomból, hogy ő tartotta a beszámolót a Kommunista Szövetség Tartományi Vezetőségének azon a plenumán, amelyen a közoktatás és kultúra elméleti kérdéseiről tárgyaltak. Farkas kifejtette: „A szocializmus elleni ideológiai harc egy formája az is, hogy a kispolgárság igyekszik megbélyegezni azokat az

alkotásokat, amelyek tartalmukat a mából merítik. Például Kvazimodo: *Magdics-ügy*, Konjović: *A nyugati végeken* stb. azzal, hogy nem irodalmi értékű alkotások. [...] Az új viszonyok gazdasági és politikai életünkben [...] megeremtettek a népek közötti szilárd kapcsolat és együttműködés alapját. Olyan alap ez, amely fokozatosan a népek egybeolvadása felé vezet. [...] Ma még azonban tény az, hogy a szellemi és kultúreltben lemaradunk a gazdasági és politikai fejlődés mögött, ezen a területen még inkább felszínre jutnak a különgyékényeskedés, az elzárkózás és a kizárólagosság felfogásai az egyes népeknél tartományunk területén. Ennek fő hordozója az értelmiség és a kispolgárság többi része. [...] A szocializmus ma már ledöntötte a népek között a múltban mesterségesen szított különbségeket, és valójában hazájára talált minden dolgozó ebben az országban. Hogy a magyar kisebbségi dolgozók többsége így gondolkozik, azt bizonyítják az elmúlt évek, amelyek alatt felsorakozott minden kérdésben Jugoszlávia többi dolgozói mellé a harcban, a szocialista viszonyok kiépítéséért és megvédéséért. Ezzel szemben az értelmiség és kispolgárság egy része valahogy idegenkedik ettől a közösségtől és inkább keresi a »kisebbségi szellem« kialakítását, az »egyetemes magyarság« szempontjaiból akar mindent értékelni, és szeretné megőrizni a »dicső« nemzeti múlt kultúr- és más szupremáciájának tradícióját a többi népek felett. Az egyetemes magyarság gondolata nem más, mint a Szent István-i imperializmus ébresztése. [...] Az egyetemes magyarság gondolata a múltban Horthy földesurai, gyárosai, ma pedig Rákosi államkapitalista bürokráciájának érdekét szolgálja.”

1954. április 29.

Jánosi Gábor tartományi tanfelügyelő az Újvidéki Rádióban így összegezte a magyar nyelvű oktatás helyzetét: „Vajdaságban jelenleg 747 különböző iskola működik mintegy 6 és fél ezer tagozattal, s ezekben az iskolákban az oktatás 9

különböző tannyelven történik. [...] A magyar tannyelvű iskolahálózat a következő: 18 elemi iskola 99 tagozattal, 78 hatosztályos 190 tagozattal, 46 nyolcosztályos iskola 734 tagozattal, két algimnázium 31 tagozattal, 5 teljes gimnázium 80, és egy tanítóképző 18 tagozattal. Továbbá egy óvónőképző iskola három tagozattal, két alsó fokú zeneiskola 23 tagozattal. Egy alsó fokú szakiskola gazdasági tanoncok számára 98 [sic!] tagozattal és még egy alsó fokú ipari szakiskola két magyar tannyelvű tagozattal. [...] A magyar tannyelvű iskolákban ma mintegy félszáz-ezer diák rendszeresen sajátítja el az általános és a szaktudást. E mellett működik még egy munkásgimnázium is két tagozattal. [...] A magyar tanítói és oktatói kar kérdésének megoldása érdekében az új iskolaévben a szabadkai tanítóképzőben szükséges volna 120 növendéket felvenni az első osztályokba. Sőt véleményem szerint talán 160-at is. [...] Az algimnáziumokból több mint 100 oktató még hiányzik. A Novi Sad-i tanárképző főiskola sikeresen működik, de a vizsgázók száma még mindig elenyésző [...] Az idén a magyar tannyelvű teljes és főgimnáziumok nyolcadik osztályaiban 150 nagyérettségiző diák lesz. Igen hasznos lenne, hogyha ennek a számnak legalább a fele a pedagógiai főiskolára vagy a filozófiára iratkozna. [...] Az oktató- és a tanárképzés megoldása, amint láttuk, sokkal több időt fog igényelni. Azonban ha visszapillantunk, azt látjuk, hogy 1945-ben összesen csak 150 magyar tanítóval és 18 magyar tanárral rendelkezünk. Ma már több mint 1 200 szakképzett tanítónk, oktatónk és tanárunk van. Ebből teljesen világosan láthatjuk azt a hatalmas forradalmi utat, amelyet kisebbségünk Tito Jugoszláviájában megtett.”

1954. május 1.

Geza Tikvicki, a Tartományi Végrehajtó Tanács elnöke az Újvidéki Rádióban elhangzott május elsejei köszöntőjében azt is kiemelte, hogy „Az új száz kilowattos Novi Sad-i rádióállomás, amely

nemrégiben kezdte meg munkáját, sugárzásai-
ban elsősorban a nemzetiségi kisebbségek nyel-
vén beszél, az eredményekről, az erőfeszítések-
ről, az örömről és nehézségekről, országunk
minden vidéke embereinek életéről”. Ugyanott
Herceg János elmondta, hogy „Elcsendesedett a
harci zaj a színházak körül. Az az országos vita,
amely hónapokon át folyt a sajtóban, kulturális
tanácskozásokon és színházi berkekben, s amely-
ben állandóan a minőségi kérdést tárgyalták,
úgy látszik, egyelőre véget ért. A Népbizottságok
jóváhagyták költségvetéseiket, s azokban talán
sehol se csökkentették a színházak működését
biztosító támogatást. [...] A vajdasági magyar
drámai együttesek kivétel nélkül tovább dol-
goznak. Annyi változás történt csupán, hogy
Suboticán és Zrenjaninban néhány színészt
elbocsátottak, Zomborban viszont felemelik a
magyar együttes létszámát”.

1954. május 6.

Az Újvidéki Rádióban Herceg János arra hívta
fel a figyelmet, hogy „Egy tekintélyes vajdasági
szerb író, Leskovac Mladen, aki több mint két
évtizede lankadatlan szeretettel és élénk figye-
lemmel kíséri a magyar szellemi élet alakulását,
nemrég sajnálkozását fejezte ki afelett, hogy a
vajdasági magyar irodalom fejlődésében hiány-
zik a kritika”.

1954. május 9.

Az Újvidéki Rádió közvetítette az általa rende-
zett nyilvános népdal és szórakoztató zene kí-
vándíjversenyt a szabadkai Népkörből. A
műsor szünetében a *Magyar Szó* szerkesztősége
tíz belépőjegyet sorsolt ki az Anglia–Jugoszlávia
labdarúgó-mérkőzésre.

1954. május 15.

A pancsovai Petőfi Sándor Magyar Közműve-
lődési Egyesület színjátszói bemutatták a *Sárga
rózsák* című színművet.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 60.

1954. május 16.

Magyarcsernyén megtartották a járás magyar
műkedvelő egyesületeinek versenyét, amelyen a
helybeli műkedvelőkön kívül a tóbai és a hetényi
(Tamásfalva) műkedvelők vettek részt .

1954. május 25.

Fái Boris külügyminisztériumi osztályvezető
értesítette a belgrádi magyar követséget, hogy
„jugoszláv részről felvetették, a Magyarországon
élő jugoszláv állampolgárok a magyar hatóságok
hivatalos keretek között felszólították arra,
hogy vegyék fel a magyar állampolgárságot”.
Utasítást adott: „Amennyiben a követségnek
ezt a kérdést a külügyi államtitkárság valamilyen
formában felvetné, azt kérjük válaszolni, hogy a
Magyarországon élő jugoszláv állampolgárokkal
kapcsolatban állampolgári ügyeiket illetően
semmiféle kényszerítő jellegű intézkedés nem
történik, csupán arról van szó, hogy a Magyar
Népköztársaság 1948 IX törvényének 26–27.
§-a alapján folyamatban van az állampolgársági
ügyek rendezése.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-00960-1954.

1954. május

A *Híd* 4. számának tartalma: Debreczeni Jó-
zsef: *Három vers (Krónikás ének Muranóról,
az üvegvárosról, Nyárforduló, Gépirónő)*; Gál
László: *Levél a Hídhoz*; Kolozsi Tibor: *Lili és
anyja*; Burány Nándor: *Két vers*; Csépe Imre:
Könnycseppek a határdombon; Szirmai Károly:
A néma zuhatag; Reményi József: *Négy vers*;
Stevan Jakovljević: *Szökevények*; Farkas Lajos:
Csönd; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye (9)*;
Fejtő Ferenc: *Emlékezés Németh Andorról*;
Majtényi Mihály: *A vasutasokról és a vasútról*;
Edvard Kardelj: *Eszmei és kultúrkérdések*; P.
O.: *Néprajzi anyag Vojlovicáról*; Lévy Endre:
Színházi művészek; P. B.: *Regény Jeszenyinről és
a bohémekről*; (L.): *Lapszemle*; Gábor Zoltán:
Egy szobrászat margójára. Képek: Bezerédy
Lujó, Ács József. Melléklet: *Műkedvelő Színpad*,

1954. 4. (Hirsler Ferenc: *A hátjátékról*; -list: *Stúdióórák*; Pero Budak: *Hóvihar*; Sz. K.: *Fodor László színdarabja. Csók a tükör előtt*; Garay Béla: *Színpadai maszkírozás* 5.)

1954. június 6.

Az > 1950. november 1-jén alakult Szabadkai Opera megtartotta utolsó előadását.¹

1. Eberst, 1974b, 159.

1954. június 17.

Az Ifjúsági Szövetség újvidéki Községi Választmánya határozatot hozott az Ifjúsági Tribün megalakításáról, amely a Népegyetem Ifjúsági Katedrájából fejlődött ki.¹ Magyar szerkesztősége 1958-ban alakult meg az újvidéki József Attila kultúregyesület Szép Szó nevű ifjúsági csoportjának bevonásával. Keretében jelent meg 1955-től a *Polja* című folyóirat szerb nyelven, és 1965-től a *Képes Ifjúság Symposion* című irodalmi mellékletéből kifejlődött, *Új Symposion* néven önállóan megjelenő folyóirat. A 60-as évek második felében és a 70-es évek elején a korszerű művészetszemlélet és az ellenzéki politizálás országos viszonylatban is jelentős értelmiségi központja volt.

1. Tribina mladih 54–59. Novi Sad, 1960, 8–11.

1954. június 20.

Újvidéken a Szocialista Szövetség Tartományi Választmányának székházában kiállítás nyílt a *Híd* húszéves történetét bemutató dokumentumokból.¹

1. A Híd húsz éve. 7 *Nap*, 1954. június 20.

1954. június 21.

A szabadkai Amatőr Színház Pancsován vendégszerepelt H. Strauss *Miért ne nőszülnek?* című színművével.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 61.

1954. június 22.

Hruscsov a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága nevében levéllel fordult a JKP KB-hoz, amelyben javaslatot tett a két ország között az állami és pártkapcsolatok helyreállítására, és közölte, kész ez ügyben Titóval személyesen is találkozni.

1954. június 25.

Szász Ágnes az Újvidéki Rádióban így jelentette be a Szerbiai Képviselőház ülésének kezdetét: „Különösen nagy érdeklődés nyilvánul meg a hatalom megszervezésével és a közigazgatás kérdéseivel foglalkozó bizottság határozatai iránt. Ez a határozat magában foglalja a Népbizottságok jelenlegi megszervezését és munkáját, a járások és városok összetételében levő községek Népbizottságainak megszervezését, a járások, városok és városközösségek viszonyát, a választók gyűléseinek szerepét, a felsőbb hatósági szervek és a közigazgatás viszonyát. [...] Vajdaság szempontjából természetesen a Novi Sad-i bölcsészeti és mezőgazdasági fakultások alapítására vonatkozó törvényjavaslat megszavazása lesz a legfigyelemreméltóbb esemény. Habár ezt a törvényjavaslatot a közművelődési bizottságban heves vita előzte meg, bizonyosra vesszük, hogy most a Népszkupstina a döntő érvek túlsúlyának következtében meg fogja szavazni.” > 1954. június 26.

1954. június 26.

Szerbia Képviselőházának Köztársasági Tanácsa törvényt hozott arról, hogy Újvidéken Bölcsészettudományi Kart és Mezőgazdasági Kart alapít a Belgrádi Egyetem keretében. > 1954. július 14.

1954. június 30.

Az Újvidéki Rádió beszámolt a Kommunista Szövetség Zentai járási vezetőségének üléséről, amelyen „a napokban mintegy száz kiküldött részvételével. [...] Szerbia Kommunistái Szö-

vetsége III. kongresszusa határozata értelmében megvitatták az eddig kifejtett munkát, valamint szervezeti kérdéseket, az eredményeket, fogyatékoságokat. Az ülésen részt vett Farkas Nándor elvtárs, Szerbia Kommunista Szövetsége Központi Vezetőségének tagja is. [...] A beszámolót követő vitában elsőnek Adamkó Kálmán, a Kommunista Szövetsége adai vezetőségének tagja kért szót. Elmondta, hogy az adai 150 kommunista közül csak ötvenen veszik ki a részüket a munkából, és nagyon keveset foglalkoznak eszmei munkával. Példaként megemlítette, hogy az egyik alapszervezet 18 tagja közül mindössze ketten olvasnak újságot. A gazdasági kérdésekkel foglalkozva a helyi Új Barázda szövetkezet helytelen irányításáról beszélt. [...] Fleisz István azt panaszolta, hogy a moholi alapszervezetek tagjai nem küzdenek eléggé a maradiság ellen. Az iskolában egyes tanítók még mindig verik a gyermekeket, és a járás tanfelügyelői, noha tudnak róla, szemet hunynak e jelenség felett”.

1954. június

A *Híd* 5–6. (jubileumi) számának tartalma: (Szerk.): *Két évtized*; Lévy Endre: *Indulás*; Laták István: *A szervező és harcra mozgósító Híd*; Gál László: *Híd a felszabadulás után*; Malušev Cvetko: *Mindig tovább*; Zsáki József: *A Híd – falun*; Lukács Gyula: *Mayer Ottmár üzenete*; Saffer Pál: *Emlék; Írások a régi Hídből*; Gál László két verse; Majtényi Mihály: *A külváros partján*; Németh István: *Boldogéknál béke lesz*; Fehér Ferenc: *Három vers*; Major Nándor: *Krumplilovacsák*; Ács Károly: *Örvény*; Ujlaki Frigyes: *A tálca*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (10.); Majtényi Mihály: *A szabadkai írói találkozó*; Lévy Endre: *Vita egy bemutató után*; Sz. A.: *Két fáklya*; --: *Kosztia Racin és költészete*. Képek: Ács József, Hangya András, Sáfrány Imre, B. Szabó György.

1954. július 1.

Jugoszláviában életbe lépett a bíróságokról szóló törvény, amely, ellentétben a népbíróságokról szóló törvénnyel (> 1945. augusztus 26.) és a népbíróságok felépítéséről szóló törvény megerősítéséről, módosításáról és kiegészítéséről szóló törvénnyel (> 1946. június 17.), nem rendelkezik a nyelvhasználatról.¹

1. Zakon o sudovima. SL FNRJ, 1954/30., 513.; AA, 145.

1954. július 8.

B. Szabó György levele¹ Sinkó Ervinhez: „Az Irodalmi Tanács legutóbbi ülésén az ebben az évben megjelentetendő könyveket és szubvenciósszegeket tárgyalta meg. Úgy határozott, hogy az *Optimisták* második kötetének kiadását ajánlja a tartományi kultúratanácsnak, és lépéseket tesz, hogy az idej szubvenciósszeg keretében biztossítsák az ehhez szükséges teljes összeget. Bizunk benne, hogy javaslatunk az illetékeseknél kellő megértésre talál, és a könyv a felmerült pénzügyi nehézségek ellenére az idén megjelenhet. Megalapította a Tanács azt is, hogy a vajdasági magyar sajtó eddig nem eléggé népszerűsítette az első kötetet, és szükségesnek látja, hogy a mulasztást helyrehozzák. Ebben az irányban a tanács konkrét lépéseket is tesz. Azon fáradozik, hogy lapjaink fokozott propagandát fejtsenek ki a regény népszerűsítése érdekében. Reméljük, hogy a horvát kiadás visszhangja is elősegíti az akció sikerét.”

1. Sinkó Ervin levelezése II., 67.

1954. július 10.

A magyar belügyminiszter – több más koncepcióssperrel egy időben – elrendelte Rex József ügyének felülvizsgálatát. A Belügyminisztérium Vizsgálati Főosztályán lezajlott felülvizsgálat, amely három és fél hónapig tartott, azzal zárult, hogy Rex ugyan nem követte el a Magyar Népköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedést, de mivel folyamatosan adatokat szolgáltatott a jugoszlávok részére, „a hűtlenség büntettét elkövette”. A

felülvizsgálat során azonban újabb adatok merültek fel, nevezetesen kiderült, hogy a vallomásokat erőszakkal csikarták ki belőlük, ezért javasolták a Rex és társai – Hegedűs József, Gondi Ferenc és Csuka Zoltán – felmentése érdekében indítandó perújítást.¹ > **1950. július 29.**

1. A. Sajti 2009, 107.

1954. július 14.

Szerbia Oktatás- és Művelődésügyi Tanácsában együttes ülést tartott az újvidéki Bölcsészettudományi és a Mezőgazdasági Kar megalakítását előkészítő bizottság. Az ülésen dr. Vukić Mićović, a Belgrádi Egyetem rektora közölte, hogy az újvidéki Bölcsészettudományi Kar ideiglenes dékánjának dr. Borivoje Drobnjakovićot, a belgrádi Bölcsészettudományi Kar dékánját javasolják. Az ülésen meghatározták, hogy az újvidéki Bölcsészettudományi Kar keretében a következő hat tanszakot hozzák létre: történelem, jugoszláv irodalom és szerb nyelv, német nyelv, magyar nyelv, angol nyelv, matematika.¹ Határozatot hoztak a pályázatok kiírásáról, amelyek keretében a magyar nyelvi tanszakra egy előadó felvételét látták elő. > **1954. június 26.;**
> **1954. augusztus 26.**

1. *Spomenica 1954–1964*. Novi Sad, 1964, Filozofski fakultet, 9.; *Filozofski fakultet u Novom Sadu 1954–1984*. Novi Sad, 1984, 91.; Tóth Pál Péter: Nyelv és lélek – vajdasági helyzetkép. Beszélgetés Szeli István akadémikussal. *Magyar Tudomány*, 1991. 4. 460–471. – 2. Tripolsky Géza: A Művésztelep története. In *Zentai művésztelep*, 67.

1954. július 20.

Zentán a Közéleti és Művelődési Dolgozók Klubjában bemutatták a Művésztelep résztvevőinek legújabb képeit. A mintegy 120 látogató körében vita alakult ki, amely során, mint a résztvevő írja, „a kérdések lassan véleménnyé váltak, s a levegő igen forró lett. A központi kérdés természetesen az érthetőség volt. [...] A képbemutató jócskán fölborzolta a kedélyeket. Kiváló alkalom lett

volna egy alapos, tartós vitára. Ehelyett egyetlen nagy összecsapás történt, s az egyik tábor kezéből kihullott a kard”.¹

1. Tripolsky Géza: A Művésztelep története. In *Zentai művésztelep*, 67.

1954. július 28.

A zentai Városi Múzeumban tíz politikus és művelődési munkás megvitatta az > **1954. július 20-án** a Művésztelep munkájával kapcsolatban elhangzott észrevételeket. Az akkori szervező visszaemlékezése szerint: „Igazságot akartak tenni. Művészt nem hívtak a beszélgetésre. A zentaiakon kívül csak egy vidéki volt jelen, újságírói minőségben. Bármilyen furcsának tűnik is, a zentaiak akkor úgy gondolták, hogy joguk, sőt kötelességük a saját telepük és általában a képzőművészet sorsáról dönteni, s ehhez nem kell alkotóművész. A magatartásunk nagyon komoly és nagyon naiv volt. Mindent elmondtunk, ami a szívünket nyomja. Be kell vallanom, hogy az egyik főszónok éppen én voltam. Elhangzott a következő: »Az idei képanyag két eltérést mutat az előbbiektől. Az egyik, hogy a festők egyre elvontabbak, a másik pedig, hogy a motívumok és témák köre mintha bezárulna, mintha a festők nem tudnának elmozdulni egy bizonyos ponttól, ameddig Zenta megismerésében eljutottak«. [...] Keményen kimondtuk azt is, hogy a művész úgy fest, ahogy neki tetszik, az illető közösség pedig azt hívja meg a művészek közül, aki neki tetszik. S ha ilyen művészeket nem találunk, majd teremtünk. [...] A visszhang nagy volt. A képzőművészek szövetségének vajdasági tagozata tiltakozó nyilatkozatot jelentetett meg. Elítélte a tanácskozást a Zentai Művésztelep résztvevőinek többsége, sőt elítélték a beszélgetésen jelenlevő és főlshózó személyek is! Az év végén megszületett a salamoni döntés: a járási Népbizottság művelődési tanácsa átveszi a Művésztelep megszervezését a Múzeumtól.”¹

1. Tripolsky Géza: A Művésztelep története. In *Zentai művésztelep*, 13., 67.

1954. augusztus 5.

Az Újvidéki Rádióban elhangzott B. Szabó György *Rádió és iskola* című írása, amely bejelentette: „Közvetlenül az iskolaév befejezése előtt a Novi Sad-i nagyadó a *Rádióiskola* néhány kísérleti adását közvetítette – a magyar irodalom és a nemzeti történelem témaköréből – az 1954–1955-ös iskolaévben pedig a Novi Sad-i rádió állandósítja a rádióiskolát és mindennapos előadások formájában kíván segítséget nyújtani tanulóifjúságunknak és iskoláinknak.”

1954. augusztus 11.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „*A Könyvbarát*, a mozgalom folyóiratának rövidesen elkészülő száma körkérdest intéz a több mint háromezer tagú szervezet minden egyes tagjához, és kikéri véleményét az eddig megjelent és a kiadandó könyveket illetőleg. A körkérdés egyben meglehetősen pontos tükröképe lesz annak, hogy általánosságban milyen színvonalon áll az az olvasótábor, amelyre hazai magyar könyvkiadásunk támaszkodhat. [...] A körkérdés, amellyel a könyvbarátokhoz fordulnak, nem pusztán divatjelenség, hanem tünete legújabb fejlődési fokunknak. Eljutottunk odáig kultúrfejlődésünk minden terén, hogy a tömegek színvonalát, érdeklődését a lehető legalaposabban ki kell puhatolni, és ugyanakkor meg kell szerezni segítségüket a további munkához. A rádió körkérdest intézett hallgatóihoz, versenyeket rendezett, a *Magyar Szó* most bonyolítja le a folytatásos regényeket illetőleg körkérdéspályázatát, kultúréletünk csaknem valamennyi terén folyik a közvélemény-kutatás. Ehhez csatlakozik most *A Könyvbarát* című folyóirat akciója”.

A műsorban az is elhangzott, hogy „Egy érdekes, évek óta húzódo kezdeményezés valószínűleg most meg. Írói táborozást rendeznek majd Csantavéren. [...] Régóta tervezi a Szerbiai Íróegyesület vajdasági tagozata, hogy táborozást rendez. [...] A vajdasági tagozatnak tizenhatsz

tagja van, és egy csoportban való elhelyezésük úgy, hogy még nyugalomban dolgozhassanak is, nagyon nehéz. Ha nem is az eredeti terv kerül most kivitelre, részben mégis megvalósulhat ez az elgondolás Csantavér jövöltáborából. Egy házat bocsátott az írók rendelkezésére, minden kényelemmel, hogy ott összejöjjenek, beszélgessenek és dolgozzanak. [...] Sajnos ez a szívélyes vendéglátás csak 5-6 ember számára tudja biztosítani a jó elhelyezést, és így az általános táborozás az idén még elmarad. Lehet, hogy úgy oldják meg, hogy időről időre leváltják egymást az írók. A táborozás hétfőn kezdődött, és egyelőre öten érkeztek Csantavérre”.

1954. augusztus 14.

A pancsovai Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesület Versecen vendégszerepelt Sulhóf József *Kidőlt a májusfa* című színművével.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 62.

1954. augusztus 15.

A zombori Népszínház magyar együttese megkezdte vendégszerepléseit Bajmokon, Csonoplyán, Kúlán, Hódságon és Apatinban.¹

1. MSz, 1954. szeptember 16. 4.

1954. augusztus 18.

Saffer Pál az Újvidéki Rádió *Könyvbarátok negyedórája* című műsorát így kezdte: „Mai adásunkban egy külföldön megjelent igen csúf könyvről szólunk néhány szót. Írója francia: Pierre Henri Simon. A könyv címe *Az emberek nem akarnak meghalni*.” A könyvet a *Borba* 1954. augusztus 1-jén megjelent cikke alapján ismertette: „Ez a könyv a jugoszláv területekről kitelepített németek kérdésével foglalkozik. Azoknak a németeknek a kérdésével, akiket erőszakkal vetettek be ide és tartottak itt fenn hosszú időn át. [...] A bánáti németekről szólva az író külön nemzetként kezeli őket. Az ő szemében a bánáti német a »bánáti nemzet« tagja, aki természetes, évszázados, elvitathatatlan

anyaföldjén él. Eltekintve ennek a tételnek a tarthatatlanságától és attól, hogy a társadalmi és történelmi törvényszerűségek tökéletes nem ismerésére utal, az író ezzel hallgatólagosan elismeri a bánáti németek létjogát azon a földön, amelyre erőszakkal telepítették őket, és amelyről történelmileg igazságosan távolították el őket. [...] A regény alapgondolata az, hogy ennek a bánáti nációnak az elkergetésével elkövetettett korunk legkíméletlenebb történelmi erőszaka. Ezért ez a könyv kímélet nélkül rágalmazza és mocskolja az új Jugoszláviát és cinikusan leki-csinyli Jugoszlávia harcát és forradalmát. Az író számára a partizánok közönséges banditák.”

1954. augusztus 21.

Az Újvidéki Rádió *Irodalmi kistükör* című műsorában Ivar Lo-Johansson *Sztrájkolnak a gyerekek* című írását olvasták fel, amelyet Kovács Kálmán fordított eszperantóból.

1954. augusztus 25.

Az Újvidéki Rádióban a *Könyvbarátok negyed-órája* arról adott hírt, hogy „nemrég jelent meg dr. Deák András orvos, a Jugoszláv Néphadsereg tábornokának könyve, a *Sárga karszalag*. [...] A Buenos Airesben megjelenő *Hatikva* című magyar nyelvű hetilap oldalas cikkben számolt be a könyvről és írójáról”.

1954. augusztus 26.

Az újvidéki Bölcsészettudományi Kar megalakítását előkészítő bizottság Belgrádban megtartott első ülésén dr. Borivoje Drobnjaković ideiglenes dékán beszámolt a szervezési előkészületekről közölve, hogy az építkezési munkálatok két váltásban folynak, ami lehetővé teszi a zavartalan tanévkezdést.¹ > 1954. július 14.

1. Dr. Petar I. Popović: Četiri godine od osnivanja Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. In *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Knjiga III*. 1958, 9–10.

1954. szeptember 1.

Megkezdődött a szeptember 24-ig tartó beiratkozás az újvidéki Pedagógiai Főiskolára. A kétszakos képzés keretében a magyar nyelvet a szerbvel, a némettel vagy a franciával együtt lehetett hallgatni.¹

A Magyar Kultúrtaács összejövételén B. Szabó György kezdeményezte a szerbhorvát–magyar nagyszótár elkészítését. A következő hónapban megkezdte működését a szótárbizottság.²

Fehér Ferenc az Újvidéki Rádióban: „Az iskolaév küszöbén a tanerőket és a diákokat egyaránt elsősorban az a kérdés érdekli, hogy hogyan állnak tankönyvekkel. Akik már jártak a könyvesboltokban, hogy megvásárolják az új tanévre a könyveket, csalódottan látták, hogy nincs meg mindaz, amire bizton számítottak, hiszen a januárban bejelentett kiadási tervben majdnem harminc tankönyv szerepel, és ebből eddig csak három új könyv került ki a nyár folyamán. [...] Jó néhány tankönyv kézírata a véleményező bizottságnál akadt el. [...] Jó néhány tankönyv szerb eredeti után készült, és ez a szerb kiadás kézírata csak május végén érkezett be, akkor álltak neki, hogy lefordítsák, tehát tél is lesz belőle, mire magyarul megjelenhet. Nehézséget tanúsítottak a bankkörök is, mert sokáig nem tanúsítottak elég megértést a tankönyvek problémái iránt, és késett a hitel megszavazása erre a célra. A legtöbb nehézséget a nyomdák túlterheltsége és a papírhiány okozta. A nyomdákban ma már alig van magyar szedő, a régiéki kiöregedtek, utánpótlás nincs, viszont azt is gyakran megteszik, hogy a kétnyelvű szedőket nem magyar könyvek előállításánál, hanem többnyire szerb könyvek szedésénél foglalkoztatják. A papírhiány pedig egy olyan általános országos jelenség, hogy minduntalan felüti a fejét és nagy késéseket okoz a könyvek előállításában.”

Brunner [Debreczeni] József a *Magyar Szó*ban Bartók Béla védelmében szembeszállt Stanislav Vinaverrel, aki egy írásában „bántó önkénnyel, helytálló bizonyíték nélkül, nyomatékosan megkülönböztet a művész [Bartók Béla] életében egy állítólag fitogtatóan magyarkodó, túlzóan sovíniszta korszakot”.

1. MSz, 1954. szeptember 14. 7. – 2. B. Szabó György: *Tér és idő*, 304–312; *Híd*, 1961. 12. 1057.

1954. szeptember 3.

A *Magyar Szó* közölte, hogy a tartományi közművelődési tanács javaslatára a Zentai járási Népbizottság közművelődési tanácsa a magyar nyelvet mint nem kötelező tantárgyat bevezette a szerb tannyelvű iskolákban.

1954. szeptember 5.

Megkezdődött a beiratkozás a Belgrádi Egyetem újonnan alakult újvidéki Bölcsészettudományi és Mezőgazdasági Karán. A Bölcsészettudományi Kar első évfolyamára 570 hallgató iratkozott be. Közülük 52-en voltak magyar nemzetiségűek.¹ > 1954. augusztus 26.

Megnyílt a nagybecskereki Petőfi Sándor kultúr egyesület bábszínháza. A *Piroska és a farkast* adták elő Hartig Sándor igazgató rendezésében.²

1. Dr Petar I. Popović: Četiri godine od osnivanja Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. In *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Knjiga III*. 1958, 12., 28. – 2. MSz, 1954. szeptember 9. 2.

1954. szeptember 6.

Átadták a Topolya–Kishegyes út menti új általános iskolát a tanyacsoport tanulóinak.¹

A csantavéri Néphősök Általános Iskola szerbhorvát tagozatán bevezették a magyar nyelv fakultatív oktatását.²

Elhagyta a nyomdát a *Híd* 1954. évi 7–8. száma. Tartalma: B. Szabó György: *Valóság és harmónia*.

Jegyzetek Pechán József művészetéről; Debreczeni József: *Újabb versek*; Živan Milisavac: *Zmaj szárnypróbálgatásai*; Jovan Jovanović Zmaj: *Két vers*; Csépe Imre: *Jóska megbizonyosodik*; Jure Kaštelan: *A harc éveiből* (Ford. Dési Ábel); Szirmai Károly: *Az özvegy*; Bencz Mihály: *Három vers*; Lévy Endre: *A csikó*; Andreas Karkavizas: *Szivacs vadászok*; Vörösvári Vilmos: *Aratás*; Gál László: *A régi Híd harca a haladás kerékkötői ellen*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (11.); Berki Ilona: *Két vers*; Majtényi Mihály: *Szárason és vízzen*; Veljko Vlahović: *Az értelmiség szerepe a szocializmus építésében*; Saffer Pál: *A Zentai Művésztelep három esztendeje*; Lévy Endre: *Feledhetetlen élmények*; Bóna Júlia: *Lakodalmi szokások Harasztiban*; Dési Ábel: *Egy regény ürügyén*; Ch. Forge: *Még egy ismeretlen József Attila-vers*; (L.): *Lapszemle; Lapok és folyóiratok a jubiláló Hídről; A Híd jubileumi emlékkönyvből*. Képek: Pechán József.

1. MSz, 1954. szeptember 8. 7. – 2. AÁ, 283.

1954. szeptember 9.

A topolyai Járási Magyar Népszínház Dragutin Dobričanin *Közös lakás* című komédiájának bemutatójával nyitotta meg az idényt.¹

1. MSz, 1954. szeptember 16. 4.

1954. szeptember 15.

A szabadkai Népszínház évadnyitó bemutatóként előadta Tudor Muscatescu *Titanic-kerिंगő* című komédiáját.

1954. szeptember 18.

Palicson befejeződött a vajdasági tanfelügyelők tíznapos szemináriuma.¹ Az Újvidéki Rádió tudósítása szerint „a szemináriumon 86 tanfelügyelő vett részt. Megvitatták a tanügyi munkások továbbképzésének kérdését és az iskolák időszerű problémáit. Elhatározták, hogy az iskolák társadalmi irányításának fejlesztése érdekében az iskolabizottságokba kiemelkedő kultúr- és közéleti munkásokat kell bekapcsolni, mert ez

sokban hozzájárulna a gyermekek helyes iskolai és iskolán kívüli neveléséhez”.

1. MSz, 1954. szeptember 14. 2.; ÚR, 1954. szeptember 21.

1954. szeptember 19.

Szabadkán állandó kiállítóterem nyílt. Ebből az alkalomból Braun István, a városi Népbizottság kultúrtaácsának tagja megnyitotta Ana Bešlić és Boschán György tárlatát.¹

Hajdújárason véget ért a Palics környéki kultúr-egyesületek szemléje.²

1. MSz, 1954. szeptember 22. 2. – 2. MSz, 1954. szeptember 23. 7.

1954. szeptember 22.

A Szövetségi Végrehajtó Tanács közművelődési bizottsága elfogadta az általános és a középiskolák társadalmi igazgatásáról szóló általános törvény javaslatát.¹

1. MSz, 1954. szeptember 23. 1.

1954. szeptember 23.

Újvidéken ülésezett a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének igazgatóbizottsága. Úgy döntött, hogy 1954. november 7-re hívja össze a közgyűlést, amelyen az addigi szervezet helyett megalakul a műkedvelő egyesületek szövetsége, valamint a zene- és énekegyüttesek szövetsége.¹

1. MSz, 1954. szeptember 24. 2.

1954. szeptember 24.

Nagykikindán megkezdődött az észak-bánati közoktatásügyi munkások háromnapos tanácskozása, amelyen a Tisza melléki, Begai, Temesi, Törökkanizsai és Nagyikindai járás, valamint Nagybecskerek város 500 közoktatási munkása vett részt. Mirko Tepavac, Szerbia közoktatásügyi tanácsának titkára az iskolák társadalmi igazgatásáról, Svetolik Belodelić, a nagykikindai tanítóképző igazgatója pedig a közoktatásügyi

munkások iskolán kívüli tevékenységéről tartott előadást.

1954. szeptember 25.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „Zrenjaninban befejeződtek az új tanárképző főiskola megnyitására vonatkozó előkészületek”, és hogy előző nap „A tantestület első ülésén Todor Malbaški professzort választották meg a főiskola rektorává. Eddig mintegy száz főiskolás iratkozott be. Az iskolában október elsején kezdődik a tanítás”.

A topolyai Járási Magyar Népszínház bemutatta Kvazimodo Braun István *Magdics-ügy* című színművét, amely a Magyar Kultúrtaács színműpályázatán első díjat nyert.

A Könyvbarátok Körének újvidéki alosztálya *Híd*-estet rendezett a József Attila kultúregyesület otthonában. Fellépett Majtényi Mihály, Gál László, Fehér Ferenc, Major Nándor, Laták István, Lévy Endre és a kultúregyesület énekesei.

1954. szeptember 26.

A *Magyar Szó* megkezdte Herceg János *Szikadó földeken* című regényének folytatásos közlését.

1954. szeptember 29.

A *Magyar Szó* közölte a *Pionírújság* elbeszélés- és verspályázata zsűrijének (Gál László, Németh P. István, Argyelán István) jelentését, amely szerint a pályázatra 150 munka érkezett.

1954. október 3.

Zentán a Városi Múzeumban megnyílt a Művésztelep *Zentai motívumok* című tárlata. Tíz kiállító 48 művét október 14-ig 1 786 látogató tekintette meg. A kiállításon 13 képet vásároltak meg 320 000 (régi) dinárért.¹

1. *Zentai művésztelep*, 67.

1954. október 5.

Az Újvidéki Rádióban *Séta a magyar mesebősök országában* címmel elhangzott a *Rádióiskola* első rendszeres adása „a magyar tannyelvű középiskolások és mindazok számára, akiket a magyar nyelv és irodalom, a szerb nyelv és irodalom és a történelem érdekel”.

1954. október 7.

A Szövetségi Végrehajtó Tanács elfogadta a Trieszt Szabad Területre vonatkozó, Londonban aláírt egyezményt.¹ > **1954. október 25.**

1. Tito 9, 285.

1954. október 15.

Sík Endre külügyminiszter-helyettes magához kérte Dalibor Soldatic budapesti jugoszláv követet és – aznap készült feljegyzése szerint – közölte vele, hogy „kormányunk a következő döntést hozta Magyarország és Jugoszlávia viszonyának normalizálása érdekében, amely döntéssel a Magyar Dolgozók Pártja teljesen egyetért: 1. Azonnali hatállyal kivonjuk a forgalomból a Jugoszlávia- és Tito-ellenes broszúrákat, könyveket. 2. Beszüntetjük a *Za Ljudsko Zmago* című jugoszláv lap megjelenítését. 3. Megszüntetjük hazánk területén a Jugoszláv Hazafiak Szövetsége magyar csoportjának működését. 4. Utasítjuk a sajtót és rádiót, hogy a jövőben a Jugoszláviával kapcsolatos közléseket, anyagokat olyan megvilágításban hozzák, amely megfelel a két ország viszonya egészséges normalizálása szellemének, mindkét ország népei érdekeinek, a béke megvédésének. 5. Utasítjuk sport- és kulturális szervezeteinket, hogy dolgozzanak ki javaslatokat arra vonatkozólag, hogy mindkét területen mi a teendő a kapcsolatok elmélyítésének céljából”.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-001440-1954.

1954. október 21.

Szerbia Képviselőháza megválasztotta az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Tanácsát, amely-

nek tagjai: Živojin Boškov, Milan Konjović, Zora Krdžalić, Dragoljub Milenković, Živan Milisavac, Rehák László, Spasoje Čobanski.

1954. október 25.

A Szövetségi Népszkupstina két házának együttes ülésén Tito külpolitikai expozéjában kifejtette: „A balkáni szövetség anélkül, hogy bárkit is veszélyeztetne, hozzájárul ahhoz, a rendeződési folyamathoz, amely egyfelől közöttünk, másfelől pedig a Szovjetunió és a kelet-európai országok között folyamatban van. [...] A teljes diplomáciai kapcsolatok visszaállítására vonatkozó javaslatot, amelyet az elmúlt évben és az idén a Szovjetunió és a többi kelet-európai állam – Lengyelország kivételével – tett, mi elfogadtuk. [...] Az illető országokban feloszlatták a hazánkkal szemben ellenséges emigráns szervezeteket. Az emigráns sajtó többé nem jelenik meg, megszűnt az ellenséges rádiópropaganda és rádióadásaink zavarása. Sor került az első érintkezésekre kulturális téren és a sport terén is. [...] Véleményünk szerint ezek az okok és indítékok a szovjet külpolitika megváltozásában keresendők.” A triezsti egyezmény elfogadásával (> **1954. október 7.**) kapcsolatban fontosnak tartotta kiemelni: „Minthogy az új határvonal következtében honfitársaink jelentős számban kerültek olasz polgári közigazgatás alá, mi a tárgyalásokon külön figyelmet szenteltünk a kisebbségi jogok szavatolásának biztosítva a triezsti szlovének képviselőinek teljes mértékű együttműködését státútumtervezetünk kidolgozásában, amely a most elfogadott státútum alapját képezi. Eközben minket a különféle nemzetiségek és nemzeti kisebbségek iránti elvi álláspontunk vezérelt, mivel ezek egyenjogúságát és zavartalan fejlődését soknemzetiségű országunk alkotmánya biztosítja, úgyszintén irányadók voltak számunkra az idegenben élő nemzeti kisebbségeink múltjából szerzett tapasztalatok is. Az e kérdésben vallott alapelveink nagy része kifejezésre jutott a státútumban is, kezdve attól, hogy szavatolja az egyenjogúságot a politikai és

polgári jogok gyakorlásában, a köztisztviselői állások, tisztségek elnyerésében és betöltésében, gazdasági tevékenység folytatásában, egyenlő jogot biztosít a szociális gondoskodásra és nyugdíjra, az anyanyelv használatának jogát a közéleti és hivatalos érintkezésben, jogot ad a zavartalan kulturális fejlődésre, sajtóra és iskolára, egészen addig, hogy tiltja és bünteti a nemzeti gyűlölködést, és kötelezettséget tartalmaz arra vonatkozóan, hogy semmilyen törvényes vagy közigazgatási megtorló intézkedést nem alkalmaznak azok ellen, akik korábban politikai tevékenységet fejtettek ki a trieszti kérdéssel kapcsolatban, és hogy ezek nem kerülnek hátrányosabb helyzetbe.²¹

1. Tito 9, 309–310.

1954. október

Újvidéken 15 500 példányban önálló kiadványként megjelent a *Mézeskalács* című havi gyermeklap első száma, amely 1953 májusától a *Pionírújság* melléklete volt.¹

A *Híd* 9. számának tartalma: Majtényi Mihály: *Falun*; Fehér Ferenc: *Két vers*; Boško Petrović: *Esik az őszelei eső*; Laták István: *Négy vers*; Sulhóf József: *A falu dala*; Urbán János: *Két vers*; Kvazimodo Braun István: *Egy ügyvéd átváltozása*; Miroslav Antić: *Két vers* (Ford. Fehér Ferenc); Antonije Isaković: *Egy nap két éjszakája*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (12.); Lukács György: *Elbeszélés vagy leírás?*; Mijalko Todorović: *Két fronton harcolunk*; B. Szabó György: *Példa, tanulás, emlékezés* (Tanulmány Dési Huber Istvánról); Dési Huber István: *Gondolatok a modern művészetről*; Deák András: *Válasz egy könyvbírálatra*; Boško Petrović (festőművész): *Művészet és közönség; --: A szerbiai képzőművészek vajdasági osztályának nyilatkozata*. Képek: Dési Huber István, Pechán Béla, Pechán József. Melléklet: *Műkedvelő Színpad*, 1954. 9. (-list-: *Stúdióórak*; S.: *A kikindai műkedvelő színjátások*; Garay Béla: *Színpadi*

maszkírozás; (n.): *Amikor a puska kiesik a szerepből*; A Vajdasági Magyar Kultúrtaács által kínált színdarabok kiegészítő listája.)

1. Stoković 1975.; JUMIL, 152.

1954. november 9.

Az Újvidéki Rádió *Gyermekhíradójában* M. Bóna Júlia válaszolt a hallgatók leveleire: „Magyarországról is kaptunk levelet. Bíró János küldte Szolnokról. Azt írja, hogy meghallgatta a *Morcós Móki megjavul* című műsorunkat, és nagyon tetszett neki. Jancsi, igazán örülünk, hogy hallgatsz bennünket. [...] Rádiónk öt nyelven szól nemcsak a felnőttekhez, de a kispajtásokhoz is. [...] A hazánkban élő kispajtásoknak kívánunk gyermekműsorainkkal hasznos, szép és felejthetetlen perceket szerezni. Ha más is meghallgat bennünket, mint te is, annak csak örülni fogunk, és szívesen vesszük máskor is leveledet.”

1954. november 10.

A magyar külügyminisztérium a következő utasítást küldte külképviseleteinek: „Követ elvtárs tájékoztatására csatoltan megküldjük annak a feljegyzésnek a másolatát, amelyet Sík elvtárs a budapesti jugoszláv követtel, a magyar–jugoszláv viszony normalizálása céljából folytatott beszélgetésről (> 1954. október 15.) készített. Szükségesnek tartjuk, hogy Követ elvtárs és a követség diplomáciai beosztottai e feljegyzést behatóan tanulmányozzák, és annak szellemét munkájukban alkalmazzák. E kérdéssel kapcsolatban felhívjuk a figyelmet Hruscsov elvtárs november 7-én mondott beszédének Jugoszláviával foglalkozó részére. Javasoljuk ezt is tanulmányozni.”²¹

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-001512-1954.

1954. november 11.

A topolyai Járasi Magyar Népszínház bemutatta Bús Fekete László *Hálás kis nő* című háromfelvonásos vígjátékát. Az előadást Saffer Pál másnap az Újvidéki Rádióban így értékelte: „Ha

nem ismernénk a topolyai Népszínház együttesének áldozatos, komoly munkáját, amely már jó néhányszor értékes, kiforrott, művészi magaslaton álló bemutatóval gazdagította színjátásunkat, talán elcsodálkozánk azon, hogy ilyen kétes értékű művet mutattak be. A darabról ugyanis nincs mit mondani. Tipikus pesti bulvárkomédia. [...] Az az érzésünk támad, hogy itt tulajdonképpen valami elvonókúraféléről van szó. A topolyai Népszínház gondosan tervezett nevelőmunkával szoktatja, neveli igényessé közönségét, és évről évre egyre kevesebb hasonló gyenge fércművet tűz műsorára. A darabról alkotott véleményünk mellett azonban mindenképpen meg kell említenünk a színészi együttes teljesítményét. Szinte megdöbbentő az a komolyság és felelősségtudat, amely, úgy látszik, már annyira beidegződött a színház tagjainak tudatába, hogy még az ilyen ügynevezett »könnyű darabnál« is kifejezésre jut. G. Karna Margit, Lőrincz Lajos, M. Süveges Eta, Kollár Péter, Pósa Rózsa, Lovasi Júlia, Jordán Erzsébet és Sinkó István ezen a bemutatón ismét bebizonyították hivatottságukat és művészetük széles skáláját. [...] A darabot a tőle megszokott szolidással Garay Béla rendezte.”

1954. november 19.

Lj. Midić az Újvidéki Rádióban így összegezte a vajdasági művésztelepek munkáját: „Zenta és Topolya után az idén Becsén és kisebb méretekben Novi Kneževacon is művésztelepet alakítottak. A zentai és topolyai művésztelepek, amelyek már rendszeressé váltak, még a múlt hónapban szezonáró kiállítással mutatták be törekvéseiket és eredményeiket, e hó 14-én pedig megnyílt a harmadik kiállítás is – a becsei. A kiállítók száma itt kevesebb, mint az előző kettőn, tekintve, hogy a művésztelep munkájában is kevesebb festő vett részt. A Novi Sad-iak közül részt vettek Ács József, Balać Milorad, Kerac Milan, Maksimović Stevan és Nikolajević Milivoj. A belgrádiak közül Zoran Petrović és

Boschán György. A kiállított 48 kép túlnyomó része a becsei művésztelepen készült. [...] A becsei kiállítás anyagának egy részével megalapozzák a közeljövőben az első képtárat ebben a szép Tisza menti városkában.”

1954. november 24.

A topolyai Járasi Magyar Népszínház Újvidéken a Szerb Nemzeti Színház termében előadta Kvazimodo Braun István *Magdics-ügy* című színművét. Az előadást az Újvidéki Rádió egyenes adásban közvetítette.

1954. november 26.

Szabadka, Újvidék, Nagybecskerek és Zombor után Zentán is megalakult a munkáségyetem, amelynek fenntartására a járasi Népbizottság 3,5-5 millió dinárt irányzott elő következő évi költségvetésében.¹

Kurimszky Sándor belgrádi magyar követ jelentette, hogy előző nap felkereste a követséget Szerencsés József, az Újvidéki Rádió munkatársa, és sportriporterri kézikönyvek beszerzésének lehetőségéről érdeklődött. Kertész József követségi titkár fogadta, aki a jelentés szerint „felvetette, hogy a *Magyar Szó* november 11-i számában egy közlemény jelent meg arra vonatkozólag, hogy Magyarországon zavarják a Novi Sad-i Rádió adásait. Szerencsés kijelentette, hogy – bár a közleményt nem olvasta de – neki az a véleménye, hogy ez nem felel meg a valóságnak, és most hallotta először, hogy rádiójuk az utóbbi időben zavarva lenne. Kijelentése szerint ezt valamelyik újságíró találta csupán ki. A beszélgetés végén Szerencsés elmondta, hogy magyar nemzetiségű, Temerin községben született és a II. világháború alatt Szegeden teljesített katonai szolgálatot, s nagyon szeretne ismét Budapestre eljutni, legalább valamilyen mérközést közvetíteni. Közölte, hogy nagyon sokan hallgatják általában a Vajdaságban a magyar rádió adásait, különösen a sportadásokat. [...] Javasoljuk, hogy

a KÜM tegye lehetővé a *Rádióújság* rendszeres megküldését, illetve kérjük, hogy azt és az előbbieken említett rádióközvetítések lefolytatására vonatkozó és technikájával kapcsolatos szakkönyveket – amennyiben ilyen beszerezhető – a Külügyminisztérium szerezzze be és küldje meg részünkre a Szerencsésnek való továbbítás céljából”.²

1. MSz, 1954. december 2. 4. – 2. MOL XIX-J-1-j-5f-002081-1955.

1954. november 29.

A köztársaság napja alkalmából Jugoszlávia budapesti követségén rendezett fogadáson Nagy Imre és Rákosi Mátyás vezetésével az egész magyar politikai vezetés megjelent. Ugyanaznap a *Szabad Nép* ezt írta: „Köztudomású, hogy a Jugoszláv Szövetségi Népköztársasággal ugyanúgy, mint minden más állammal, normalizálni kívánjuk a viszonyunkat. A magyar–jugoszláv kapcsolatok normalizálása kormányunk békeszerető külpolitikájából folyik, abból a politikából, amely megfelel a Szovjetunió vezetete egész béketábor politikájának.”

1954. december 3.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége összehívta a magyar, szlovák, ruszin és román kultúrtaancsok képviselőit, és részletesen megvitatta az időszerű jugoszláviai művek kisebbségi nyelvekre való lefordításának kérdését. Elhangzott az is, hogy magyar szerzők műveiből addig ötöt mutattak be szerb együttesek (*Zenebobócok, Álarc nélkül, Magdics-ügy, Tanítónő, Sári bíró*).¹

A *Magyar Szó* beszámolt arról, hogy szerb tagozat nyílik Magyarcsernyén. „Tíz szerb diák van, a járási közművelődési tanács azonban lehetővé tette, hogy megnyíljon a szerb tagozat is. Egyelőre még nem tudnak szerb tanítót alkalmazni, s ezért az idén Tanók József helybeli tanító tanítja a szerb gyerekeket is.”

1. MSz, 1954. december 7. 2.

1954. december 4.

Dušan Popović, az újvidéki városi Népbizottság közművelődési tanácsának elnöke jutalmakat adott át a kiemelkedő újvidéki pedagógusoknak. A 18 megjutalmazott között két magyar volt: Kaszás Károly és Jánosi Vera.¹

A topolyai Járási Magyar Népszínház *Három a szerelem* címmel bemutatta Thomas Brandon *Charley nénye* című vígjátékának megzenésített változatát. Garay Béla rendezésében fellépett Lőrincz Lajos, Pósa Rózsa, Schneider Dániel, Nagygellért János, G. Karna Margit, Visnyovszki Lajos, Kollár Péter, Lovasi Júlia, M. Süveges Eta, Maronka Antal.

1. MSz, 1954. december 9. 2.

1954. december 5.

Verbáson megnyílt Pechán Béla második képi kiállítása.¹

1. MSz, 1954. december 9. 4.

1954. december 6.

A *Magyar Szó* tízéves fennállása (> 1944. december 24.) alkalmából szervezett élőújság-sorozat keretében Adán szerepelt. A mintegy 500 fős közönség előtt a szerkesztőséget Rehák László, Steinitz Tibor, Varga László, Lukó Terez, Kalapis Zoltán, Bogdánfi Sándor, Urbán János, Kollin József, Füstös József, Sauer László, Osztrigonác Iván és Girizd László képviselte. Rajtuk kívül fellépett még Kovács Sztrikó Zoltán, a pedagógiai főiskola tanára, a *Magyar Szó* karikatúristája, valamint Gombos Péter, az Újvidéki Rádió *Vidám est* együttesének tagja.¹

December 10-én Zentán, 11-én Kishegyesen és Bácskossuthfalván, 14-én Szabadkán, 15-én Horgoson és Királyhalmon,² 18-án Nagybecskerekén és Muzslyán léptek fel, és az élőújság-sorozatot 22-én fejezték be Újvidéken.

December 10-én Stevan Doronjski, a Szocialista Szövetség Tartományi Bizottságának elnöke ellátogatott a tízéves fennállását ünneplő

Magyar Szó szerkesztőségébe, 23-án pedig díszülést tartott a lap munkástanácsa.

1. MSz, 1954. december 8. 2. – 2. Másként Királyhalma vagy Bácsszőlős. Szerbiül Bački Vinogradi.

1954. december 7.

Dobrivoje Radosavljević, a Szövetségi Végrehajtó Tanács tagja és Isa Jovanović szerbiai kormánytag fogadta a Jugoszláviai Református Egyház Ágoston Sándor püspök vezette küldöttségét, és Sostarec Ferencet, az evangélikus egyház szabadkai kiküldöttét.¹

A nagybecskereki városi Népbizottság két tanácsa együttes ülésén határozatot hozott, hogy egyesül a Begai és Temesi járással.²

1. MSz, 1954. december 8. 1. – 2. MSz, 1954. december 8. 1.

1954. december 8.

Az Újvidéki Rádió *A falusi kultúregyesületek mostohagyereke – a könyvtár* címmel közölte Fehér Ferenc kommentárját: „A kultúregyesületek átszervezésének lényegét nagyon sok Novi Sad-i járási falu kiküldötte magyarázta helytelenül: Megszűnik a kultúr munka! Nem lesz, aki vezet bennünket! Felbomlik az egyesületi élet! – ez volt az arcokra írva, és a vitában kifejezést is adtak nézetüknek. Pedig a kultúregyesületek átszervezése, vagyis az egyes alosztályok önállósulása nem gyengíteni, hanem éppen ellenkezőleg, a maga lábára kívánja állítani azokat a szekciókat, amelyek addig csak a járási kimutatási adatok között szerepeltek. Elsősorban is a falusi könyvtárról és olvasóteremről van szó. Ezek a kultúregyesület mostohagyermekai. [...] Itt az ideje, hogy megállapítsuk: a népnevelés tulajdonképpen nem merülhet ki a műkedvelő együttesek munkájában.”

1954. december 9.

Zentán újjáalakult a két évvel korábban feloszlott városi szimfonikus zenekar.¹

1. MSz, 1954. december 15. 4.

1954. december 10.

Újvidéken a Matica srpska szervezésében megtartott tanácskozás után 24 kiemelkedő jugoszláviai (belgrádi, zágrábi, újvidéki és szarajevói) értelmiségi aláírta azt a tízpontos megállapodást (novosadski dogovor – újvidéki megállapodás), amelynek első pontja kimondta, hogy „a szerbek, horvátok és montenegróiak népi nyelve egy nyelv”.¹

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban megjegyezte: „Kissé furcsa az időszámítás a vajdasági kultúrszövetségben. Másfél év előtt elhatározták, hogy háromhavonként összeülnek és megbeszélnek, hogy milyen színdarabokat érdemes és lehet lefordítani, egyáltalán műsorba iktatni a vajdasági ötnyelvű műkedvelő színpad számára. Nem a szövetségen múlt, hogy a három hónapból másfél év lett. És talán nem is az volt a legnagyobb baj, hogy ennyi idő után dugták össze a fejüket, hogy erről a komoly kérdéstről tárgyaljanak. Nagyobb baj volt az, hogy amikor most végre megint összeverődtek, még hozzá jóval kevesebben, mint kellett volna, akkor is legtöbben készületlenül ültek le a tanácskozáshoz. Ezért azután a megbeszélés fő tárgya nem is az volt, hogy mit adjanak. Inkább két olyan jelenségre mutattak rá, amelyek méltán foglalkoztatják közvéleményünket. Az egyik az, hogy a kultúregyesületek édeskeveset törődnek azzal, hogy a színjátszók műsora valóban megfeleljen minden célnak. [...] A tartalmat és a könnyedséget, a mai valóságot és a vonzó színességet összeegyeztetni a drámaírók lennének hivatva. Ez volt azután a második tárgy, ami miatt sok panasz hangzott el. Kevés drámát írnak írónk.”

Ugyanott Fehér Ferenc a könyvkiadás problémáival foglalkozott: „Ha most megnyitnánk, azaz a szándékkal nyitnánk be a Testvériség–egység könyvkiadó rácsos ablakú, félreeső épületébe, hogy még egyszer megkérdezzük: Változott-e tegnap óta a vajdasági magyar könyvkiadás sorsa? Nem! – hangzana a válasz. A százmillió bankhitelt aligha fizette ki valaki az új folyamán. A Građevinar vállalat munkaközösségének adakozási példája nem vonzott, nem ihletett meg egyetlen további társadalmi mecénást sem. [...] Szóval a könyvpiacunkon minden a legnagyobb rendben. A kínálat: tizenötezer úgynevezett »leírt« vajdasági magyar könyv – ingyen áron!! Felkínáló: a gyermekcipős vajdasági magyar könyvkiadói kalkuláció és Makarenko hatezer példányban...! Háromezer jajdeszürke Hétköznap...! [Lőrinc Péter: *Hétköznapok*] Kellott nekünk 2 500 Választmányi ülés...!! [Komáromi József Sándor: *Választmányi ülés*] A keresletet a decemberi könyvpiacra a vajdasági magyar írók népes tábora képezi. Egyet keresnek mindannyian: előre fizető, rentábilis könyvkiadót, hogy két cikk közt megírt halhatatlan remekműveiket és tizenötször megjelentetett verseiket, elbeszéléseiket díszkiadásban tehessék oda a könyvbarátok barátságos közönye elé.”

1. *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika s pravopisnim rječnikom*. Zagreb – Novi Sad, 1960, Matica hrvatska – Matica srpska, 9–10.

1954. december 12.

Nagybecskerekén megalakult a magyar gimnázium iskolatanácsa. Elnökül Marocsik Györgyöt, alelnökül Csányi Józsefet választották. A *Magyar Szó* tudósítása szerint „kitűnt, hogy a gimnáziumban évről évre egyre több a tanuló, ezért az idén négy új tagozatot kellett nyitni. Előreláthatólag jövőre is újabb tagozatokat kell létesíteni. E téren azonban nehézségek merülnek fel. Nincs elegendő tanterem. [...] Új iskola építését csak akkor látják indokoltnak, ha elhelyezik

ebben mind a magyar, mind a szerb gimnázium felső tagozatait. Ennek nagy haszna lenne, mert közösek lennének az oktató- és szemléltető eszközök”.¹

1. MSz, 1954. december 15. 4.

1954. december 15.

A Könyvbarátok Körének szabadkai alosztálya irodalmi estet tartott, amelyen fellépett Kvazimodo Braun István, Csépe Imre, Fehér Ferenc, Gál László, Majtényi Mihály, Németh István, Urbán János és Lévy Endre .

A szabadkai Népkörben az Ifjúsági Katedra Chopin-estet rendezett. A zeneszerzőről Hermec Lola beszélt, műveit Ulreich Irén játszotta.¹

1. MSz, 1954. december 17. 4.

1954. december 16.

A Szövetségi Képviselőház közművelődési bizottsága állandó bizottságot nevezett ki az iskolareform megvalósítására. Elnöke dr. Miloš Žanko, titkára Mitra Mitrović lett.

1954. december 17.

Az Újvidéki Rádióban Fehér Ferenc beszámolt a topolyai Járasi Magyar Népszínház előző esti, a szeptemberi évadnyitó előadás óta ötödik bemutatójáról: „A színpadainkon kedvelt *Házi tücsök* című háromfelvonásos színmű Garay Béla rendezésében a legjobb szereposztásban került színre. A Dickens-elbeszélés alapján színpadra írt műnek érthető a közönségre gyakorolt varázsa: az első felvonás helyzeti képéért és cselekménytelenségéért kárpótol a Piribingl család tücsökmuzsikás, kedves otthonának melegsége, a továbbiakban pedig a vonzó dickensi mese, amely megható emberi sorsokat perget fonalán, s azzal a jóleső tudattal tölti el a nézőt, hogy a jó úgyis csak győzedelmeskedik majd a gonoszságon.”

1954. december 18.

Szerbia Képviselőháza elfogadta a köztársaság közigazgatási felosztásáról szóló törvény módosítását, amelynek értelmében a Begai és a Temesi járás egyesült Nagybecskerek várossal.

A *Magyar Szó* közölte az Újvidéki Rádió satirikus novellapályázatára alakított zsűri – Gál László, B. Szabó György, Németh P. István, Saffer Pál, Steinitz Tibor – döntését, hogy a közel száz beérkezett pályamű ellenére a díjakat nem osztja ki, de megvásárlásra javasol öt pályaművet.

Újvidéken a két magyar kultúregyesület együttműködése keretében a József Attila egyesület a Telepen előadta a *Farsang tündére* című operettet. Másnap a Petőfi Sándor egyesület vendégszerepelt a *Mégis szép az élet* című zenés vígjátékkal.

1954. december 19.

„Évek óta először írt a budapesti *Szabad Nép* köztársasági napunk alkalmával olyan hangnemben, amely megfelel olyan két ország viszonyának, amely békés úton szándékozik rendezni viszonyát” – állapította meg Rehák László felelős szerkesztő a *Magyar Szó*ban, majd a lap következő három számában kommentálta a *Szabad Nép* alkalmi cikkét.

A zombori Petőfi Sándor kultúregyesület évi közgyűlésén Herceg János elnök tartott beszámolót. Az egyesület tömegesítése terén tapasztalt visszaesést azzal magyarázta, hogy a kisiparos tagok javarésze átlépett a kisiparosok egyesületébe. A műkedvelő alosztály egyetlen egész estet betöltő előadást sem tudott a színpadra vinni, mert személyi ellentétek fékeztek a munkát, másrészt a hivatásos színház is elvont néhány műkedvelőt.

1954. december 20.

Az Újvidéki Rádió az Élőrádió műsorsorozat első adásaként kétórás zenés élő riportműsort sugárzott a péterváradi Pobeda mezőgazdasági szerszámgépgyárból.¹

1. MSz, 1954. december 18. 4.

1954. december 22.

A nagybecskereki Madách amatőr színház bemutatta Kvazimodo Braun István *Magdics-ügy* című színjátékát Tusnek Otília rendezésében.

A *Magyar Szó* közölte, hogy *Pedagoška stvarnost* (Pedagógiai valóság) címmel a következő év kezdetén a Vajdasági Pedagógiai Társaság és a Tanügyi Munkások Vajdasági Egyesülete kiadásában új folyóirat indul, amely „behatóan tárgyalja majd a magyar, szlovák, román és ruszin iskolák problémáját is. Ezeket a kérdéseket eddig meglehetősen szűk körben, a széles pedagógiai közvélemény részvétele nélkül tárgyalták”.

1954. december 31.

A *Magyar Szó* közölte Nagy Imre miniszterelnöknek a Jugopress hírügynökség számára adott nyilatkozatát: „Meggyőződésem, hogy a béke és a békés koegzisztencia megvédése a két szomszédos ország, a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság és a Magyar Köztársaság népének és kormányának azonos érdeke. Az ilyen békés koegzisztencia a béke erőinek jelentős erősödését jelenti.”

1954. december

A *Híd* 10–12. számának tartalma: *Realizmus, az író és a valóság viszonya, alkotó és stílus. Az írók belgrádi plénumának visszhangja*; Gál László: *Három vers (Tíz éve már, Mese Miskáról, Őszi vers)*; Major Nándor: *Égszakadás, földindulás*; Fehér Ferenc: *Emlékeztek-e még, cimborák?*; Laták István: *Havas, januári este*; Slobodan Berberski: *Románc* (Ford. K. A.); Florika Štefan:

Négy vers (A szerelem rabszolgája. Fehérnemű, Éjszakai ének, Temetés. Ford. Fehér Ferenc); Antonije Isaković: Egy nap két éjszakája (Befejező rész. Ford. B. S.); Majtényi Mihály: Olvasás közben; Burány Nándor: Két vers (Fény és köd, Tüzek és állomások); Sinkó Ervin: Egy regény regénye (13.); Dušan Kostić: Őszinte szó (Ford. Sulhóf József); S. P.: Aki embert keres a drótsövény mögött (Ivan Ivanji: Az embert nem ölték meg); Dési Ábel: Egy szlovén falu hanyatlása. Prežihov Voranc: Jamnica (Lenn a völgyben); K. M.: Egy jelentős mozzanat a szerb–magyar történettel kapcsolatban (Ford. F. F.); B. Szabó György: Képzőművészeti vitánk tanulságos epilógusa; Dévits Imre: A „művésztelepek” Vajdaságban. Hozzászólás a zentai közéleti és kultúrmunkások vitájához; Miodrag Kujundžić: Fából vaskarika. Képek: Milan Konjović, Ács József, Boschán György, Stojan Trumić, Ankica Oprešnik, Petrik Pál. Melléklet: Tartalomjegyzék 1954.; Műkedvelő Színpad, 1954. 10–12. (Lengyel Menyhért: Vera)

1954.

Az év folyamán megjelent könyvek:

Deák András: *Sárga karszalag*; Dér Zoltán: *Az öröm felé*; Kvazimodo Braun István: *Testamentum*; Németh István: *Parasztkirályság*; Zákány Antal: *Fönt és alant*.

Sinkó Ervin: *Optimisti* (Optimisták I–II. Ford. Iva Adum).

Ivo Andrić: *Kisasszony* (Gospodica. Ford. Herceg János); Branko Ćopić: *Mese a medvéről és még 3 novella* (Medveda priča. Ford. Stadler Aurél)

Az év folyamán megjelent magyar nyelvű időszaki kiadványok száma és átlagos példányszáma: 7 (87 000); *Dolgozók* (10 000), *7 Nap* (16 000), *Híd* (1 000), *Pionírújság* (15 500), *Ifjúság* (4 000), *Magyar Szó* (25 000), *Mézeskalács* (15 500).¹

1. Stoković 1975.